

90 ROCZNICA ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI
1918 – 11 XI – 2008

TWÓRCY NIEPODLEGŁOŚCI

**Pierwszy herb odrodzonej
Rzeczypospolitej Polskiej**

NARODZINY DRUGIEJ RZECZYPOSPOLITEJ

Odzyskanie niepodległości w listopadzie 1918 r. stanowi przełomowe wydarzenie w dziejach narodu polskiego.

Po wiekowej niewoli, po kilkakrotnych nieudanych próbach wyzwolenia nastąpił wreszcie czas wolności. Po 123 latach przysły kordony! Wolność! Niepodległość! Zjednoczenie! Własne państwo!

Kształtowanie się obszaru Polski – Drugiej Rzeczypospolitej – miało miejsce od końca 1918 r. do ostatecznego ustalenia granic w 1922 r.

Pierwsze zostały objęte polską władzą obszary będące do 1918 r. pod okupacją austro-węgierską (zachodnia część Galicji z Krakowem, większa część Śląska Cieszyńskiego, a także niewielkie obszary Spiszu i Orawy) oraz znajdująca się również pod austriacką okupacją południowa część Królestwa Polskiego z Lublinem i Kielcami. Na wyzwolonych terenach ukształtowały się polskie ośrodki władzy – Rada Narodowa w Cieszyźnie, Polska Komisja Likwidacyjna w Krakowie oraz Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej w Lublinie.

Rozpad monarchii habsburskiej w ostatnich dniach października 1918 r. umożliwił Polakom przejście kontroli nad tymi terenami, lecz jednocześnie spowodował powstanie sporów granicznych dotyczących przynależności państwowej poszczególnych obszarów.

Uwolniony z więzienia w Magdeburgu Józef Piłsudski 10 listopada 1918 r. przybył do Warszawy.

11 listopada 1918 r., Niemcy zostały zmuszone do podpisania zawieszenia broni. Na terenach pozostających dotąd pod ich kontrolą, polskie organizacje zbrojne rozpoczęły przejmowanie władzy.

Tego samego dnia J. Piłsudski przejął z rąk Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego naczelne dowództwo nad Wojskiem Polskim. 14 listopada 1918 r. Rada Regencyjna rozwiązując się przekazała swoje uprawnienia i odpowiedzialność za losy odradzającej się Rzeczypospolitej Naczelnikowi Państwa Józefowi Piłsudskiemu.

Po latach Józef Piłsudski wspominał: ... dla honoru i zaszczytu ... dano mi miano, które u nas dziecko, nieledwie, gdy wymawiać słowa polskie zaczyna, wspomina je ze czcią – dano mi nazwisko „Naczelnika”, imię, które łyż wyciska, imię człowieka, którego pomimo, że umarł, żyje zawsze, wielkie imię Kościuszki. To imię Naczelnika nowo tworzącego się państwa. Podstawowym celem, jaki postawił przed sobą i przed społeczeństwem Józef Piłsudski, było zjednoczenie narodu i scalenie rozdartego na trzy części państwa w jeden organizm funkcjonujący w bezpiecznych granicach, zwołanie Sejmu Ustawodawczego oraz uzyskanie międzynarodowego uznania suwerennej Polski.

Rozbrajanie Niemców przed Komendą Główną na placu Saskim w Warszawie, 11 listopada 1918 r. mal. Stanisław Bagiński 1939 r.

Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, ustanowiony 4 II 1921 r. Dewiza orderu: Polonia Restituta (Polska Odrodzona) bezpośrednio nawiązuje do wydarzeń z listopada 1918 r.

Półtora wieku walk, krwawych nieraz i ofiarnych, znalazło swój tryumf w dniu dzisiejszym. Półtora wieku marzeń o wolnej Polsce czekało swego ziszczenia w obecnej chwili. Dzisiaj mamy wielkie święto narodu, święto radości po długiej, ciężkiej nocy cierpienia. W tej godzinie wielkiego serca polskich bicia czuję się szczęśliwy, że przypadł mi zaszczyt otwierać Sejm polski, który znowu będzie domu swego ojczystego jedynym panem i gospodarzem.

Przemówienie J. Piłsudskiego wygłoszone na inauguracji obrad Sejmu Ustawodawczego Odrodzonej Rzeczypospolitej dnia 9 lutego 1919 r.

DEPEZA DO SZEFÓW MOCARSTW - NOTYFIKUJĄCA POWSTANIE PAŃSTWA POLSKIEGO – 16 listopada 1918 roku

DO PANA PREZYDENTA STANÓW ZJEDNOCZONYCH,
DO KRÓLEWSKIEGO RZĄDU ANGIELSKIEGO,
DO RZĄDU RZECZYPOSPOLITEJ FRANCUSKIEJ,
DO KRÓLEWSKIEGO RZĄDU WŁOSKIEGO,
DO CESARSKIEGO RZĄDU JAPOŃSKIEGO,
DO RZĄDU RZECZYPOSPOLITEJ NIEMIECKIEJ,
I DO RZĄDÓW WSZYSTKICH PAŃSTW WOJUJĄCYCH I NEUTRALNYCH

Jako Naczelnny Wódz Armii Polskiej pragnę notyfikować rządów i narodom wojującym i neutralnym istnienie Państwa Polskiego Niepodległego, obejmującego wszystkie ziemie zjednoczonej Polski. Sytuacja polityczna w Polsce i jarzmo okupacji nie pozwoliły dotychczas narodowi polskiemu wypowiedzieć się swobodnie o swoim losie. Dzięki zmianom, które nastąpiły w skutek świetnych zwycięstw armii sprzymierzonych – wznowienie niepodległości i suwerenności Polski staje się odąd faktem dokonanym.

Państwo Polskie powstaje z woli całego narodu i opiera się na podstawach demokratycznych. Rząd Polski zastąpi panowanie przemocy, która przez sto czterdzieści lat ciążyła nad losami Polski – przez ustrój zbudowany na porządku i sprawiedliwości. Opierając się na Armii Polskiej pod moją komendą, mam nadzieję, że odąd żadna armia obca nie wkroczy do Polski, nim nie wyrazimy w tej sprawie formalnej woli naszej. Jestem przekonany, że potężne demokracje Zachodu udzielą swej pomocy i braterskiego poparcia Polskiej Rzeczypospolitej Odrodzonej i Niepodległej.

Za Ministra Spraw Wewnętrznych
Filipowicz

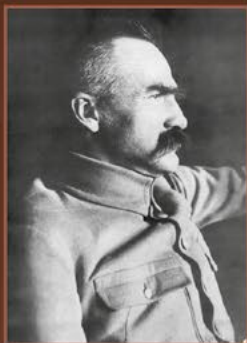
Wódz Naczelnny
Piłsudski

wschodnia część Śląska Cieszyńskiego
przyznana Polsce 28 VII 1920 przez Radę Ambasadorów

ziemie przyznane Polsce 28 VII 1920 przez Radę Ambasadorów

przyznana Polsce przez Ligę Narodów

JÓZEF PIŁSUDSKI (1867 – 1935)

**Marszałek Polski
Komendant – Naczelnik Państwa
Wódz Naczelny Armii Polskiej**

Orzeł na czapkę maciejówką,
noszony w I Brygadzie
Legionów Polskich

Urodził się 5 grudnia 1867 r. w Żuławie na Litwie. Uczęszczał do gimnazjum w Wilnie, które ukończył w 1885 r. Następnie rozpoczął studia medyczne w Charkowie. W 1887 r. został aresztowany za rzekomy udział w przygotowaniach do zamachu na cara Aleksandra III. Po osądzeniu skazany na 5 lat zesłania na Syberię. W 1892 r. wrócił do Królestwa Polskiego, gdzie zaangażował się w organizację Polskiej Partii Socjalistycznej. Pod pseudonimem „Wiktor” redagował i wydawał „Robotnika” – organ prasowy partii. W roku 1900 został ponownie aresztowany przez Rosjan i osadzony w X pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Zagrożony wysokim wymiarem kary, postanowił uciec z więzienia. Symulując chorobę zmusił władze, by przeniosły go do szpitala w Petersburgu, skąd zbiegł w 1901 r. Osiedlił się w zaborze austriackim w Krakowie. Już jesienią 1901 r. powrócił do pracy konspiracyjnej; wkrótce wyjechał do Londynu. Po roku, nie bacząc na niebezpieczeństwo aresztowania powrócił do Kongresówki, w celu odzyskania dawnej pozycji w PPS. Wojnę rosyjsko-japońską 1904–1905 r. i wybuch rewolucji 1905 r. przyjął jako możliwość podjęcia skutecznych działań na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości. Stojąc na stanowisku czynnej walki z Rosją, J. Piłsudski stał się inicjatorem powołania w łonie PPS organizacji spiskowo-bojowej, która podjęła i prowadziła działalność terrorystyczno-bojową w latach 1905–1907. Po klęsce rewolucji, J. Piłsudski skoncentrował się na przygotowaniu polskiej siły zbrojnej niezbędnej do walki o niepodległość, w obliczu zbliżającego się, coraz wyraźniej konfliktu między zaborcami. Był inicjatorem i współtworzył polskie organizacje paramilitarne: „Strzelec”, „Związek Strzelecki” i „Drużyny Strzeleckie”. W 1912 r. został wybrany ich Komendantem Głównym.

Wybuch I wojny światowej w 1914 r. J. Piłsudski przyjął z nadzieją na podjęcie przez Polaków intensywnych działań, których ostatecznym celem miała być niepodległość Polski. Postawił na Austro-Węgry. 6 sierpnia 1914 r. podległy mu oddział kadrowy przyszłego Wojska Polskiego przekroczył granicę rosyjsko-austriacką i wkroczył do Królestwa Polskiego. J. Piłsudski liczył na spontaniczne poparcie udzielone mu przez rodaków i na wybuch powstania. Niestety, Strzelcy przyjęci zostali z obojętnością. Od fiaska przedsięwzięcia uchroniła go zgoda władz austriackich na zreformowanie oddziałów strzeleckich i utworzenie Legionów Polskich, w których J. Piłsudski został komendantem I Brygady, w stopniu brygadiera. Staczając wiele bitew z Rosjanami dowodził brygadą przez 2 lata, zyskując sobie niekwestionowane uznanie żołnierzy. Równocześnie zaczął organizować i kierować tajną Polską Organizacją Bojową. 22 VII 1917 r., nie mogąc wymóc na Austrii i Niemczech deklaracji w sprawie utworzenia niezawisłego rządu polskiego, doprowadził do kryzysu przysięgowego. Sam został aresztowany i osadzony w więzieniu w Magdeburgu, jego legionisanci w Szczypiornie i Beniaminowie. Uwolniony z więzienia 10 listopada 1918 r. powrócił do Warszawy, gdzie 11 listopada Rada Regencyjna przekazała mu władzę nad wojskiem, a 14 listopada pełnię władzy cywilnej.

W drugą rocznicę wymarszu
Pierwszej Kompanii Kadrowej
Komendant Józef Piłsudski
dekoruje legionistów
„Odznaką za Wierną Służbę”
Wołyn, Piaseczno 6 VIII 1916 r.

Komendant Józef Piłsudski
z oficerami I Brygady
Legionów.
Stoją od lewej:
NN, Tadeusz Piskor,
Bolesław Wieniawa-Długosławski,
NN, Józef Piłsudski, Ignacy Berner,
NN, Emil Bobrowski,
Konstanty Dzieduszycki
1915 r.

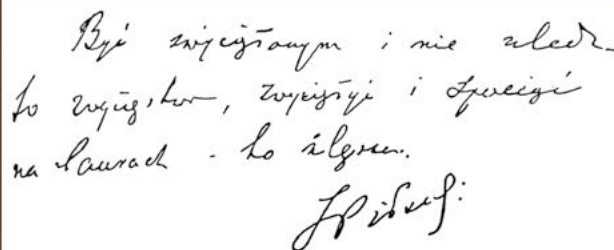

Legionisanci I Brygady Legionów
na stanowiskach bojowych
wiosna 1915 r.

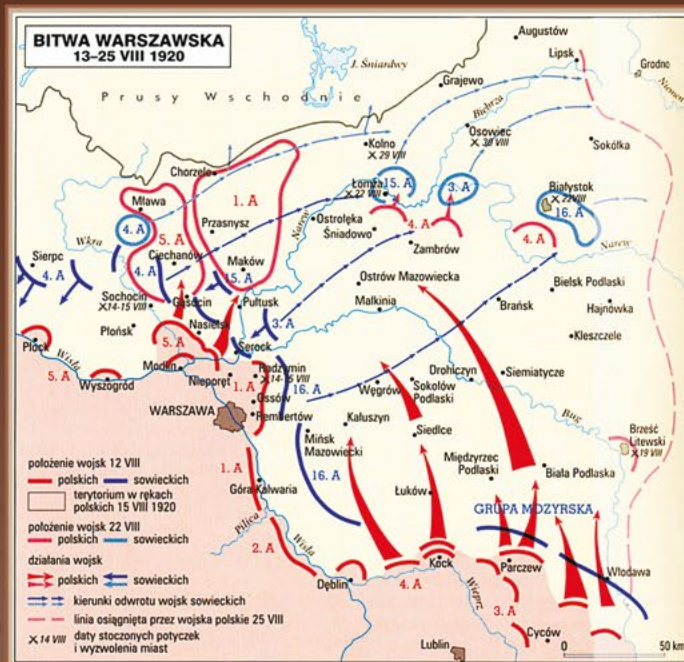
Naczelnik Wódz w otoczeniu
członków pierwszego rządu
Rzeczypospolitej.
Siedzą od prawej: Leon Wasilewski,
Leon Supiński, Józef Piłsudski,
(w głębi) Ksawery Prauss, premier
Jędrzej Moraczewski, Stanisław
Thugutt. Stoją od prawej: Tomasz
Nocznicki, Stanisław Stączek,
Jerzy Iwanowski, Franciszek
Woyda, Błażej Stolarski, por. Czesław
Świrski, Antoni Minkiewicz, Franciszek
Wójcik, Medard Downarowicz, Marian
Malinowski, Tomasz Arciszewski,
Bronisław Ziemiński
Warszawa, 21 XI 1918 r.

„Odnaka za Wierną Służbę”
Pierwsza polska odznaka wojskowa
ustanowiona rozkazem Komendanta
Józefa Piłsudskiego 6 VIII 1916 r.
Nadawana za nienaganną służbę
w I Brygadzie Legionów Polskich
oraz za wcześniejszą pracę
konspiracyjną w organizacjach
strzeleckich w Królestwie Polskim.

Mimo wielu zastrzeżeń do jego polityki, cieszył się uznaniem i autorytetem znacznej części społeczeństwa polskiego, w którym jego legenda jako bojownika o niepodległość Polski była i jest nadal bardzo żywa. Świadczyła o tym między innymi ogromna manifestacja narodowa podczas pogrzebu w drodze z Warszawy na Wawel, gdzie w „Krypcie Srebrnych Dzwonów” złożono jego ciało. Jego serce zgodnie z ostatnią wolą spoczęło w grobie matki na wileńskim cmentarzu na Rossie.

Józef Piłsudski w mundurze
Marszałka Polski
Warszawa 1921 r.

W 1930 r. z inicjatywy Aleksandry Piłsudskiej (żony J. Piłsudskiego) dla uhonorowania tych wszystkich, którzy w sposób czynny zasłużyli się dla sprawy odzyskania przez Polskę niepodległości ustanowiony został Krzyż i Medal Niepodległości.

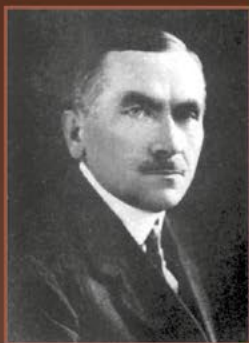
Wódz Naczelny Józef Piłsudski dekoruje Krzyżami Walecznych między innymi najmłodszych obrońców Płocka, harcerzy-ochotników 206 pp: Józka Kaczmarskiego (14 lat) i Tadek Jeziorowskiego (13 lat)
Płock, 8 IV 1921 r.

Narada przed bitwą nad Niemnem.
Stoją od lewej: płk Tadeusz Kutrzeba, Naczelny Wódz
Józef Piłsudski, gen. Edward Rydz-Śmigły
Lipsk 24 IX 1920 r.

ROMAN DMOWSKI (1864 – 1939)

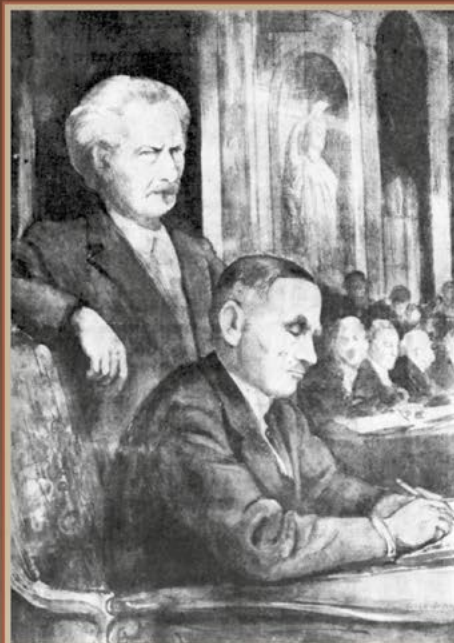
Współtwórca i przywódca ruchu narodowego Prezes Komitetu Narodowego Polskiego

Urodził się 9 sierpnia 1864 r. na Kamionku na warszawskiej Pradze. Ukończył Uniwersytet Warszawski. W 1888 r. został członkiem Związku Młodzieży Polskiej „Zet”. Od 1889 r. był członkiem Ligii Polskiej, którą wraz z J. Popławskim i Z. Balickim w 1893 r. przekształcił w Ligę Narodową i stał się jej faktycznym przywódcą. W 1893 r. opublikował program ruchu narodowego „Nasz patriotyzm”. W 1895 r. osiadł we Lwowie, gdzie założył miesięcznik „Przegląd Wszechpolski”. W 1903 r. opublikował „Myśli nowoczesnego Polaka”, w których głosił idee solidaryzmu narodowego i nawoływał do odpowiedzialności za przyszłość narodu. Zainicjował tworzenie przez Ligę Narodową struktur politycznych i społecznych na ziemiach trzech zaborów (m. in. w 1905 r. założono Stronnictwo Demokratyczno-Narodowe). W czasie rewolucji w 1905 r. opowiadał się za wprowadzeniem języka polskiego do urzędów i szkół oraz za walką o odzyskanie autonomii przez Królestwo Polskie. W latach 1907–1912 był posłem do rosyjskiej II i III Dumy Państwowej, gdzie kontynuował zabiegi o autonomię dla Królestwa. Początkowo współpracował z rosyjskimi demokratami, licząc na umiędzynarodowienie sprawy polskiej. Jego poglądy i postawa w Dumie (zgoda na pobór rekruta z Królestwa za obietnicę autonomii) spowodowały w latach 1908–1911 szereg secesji w ruchu narodowym. Po wybuchu I wojny światowej opowiedział się za orientacją prorosyjską.

W 1914 r. wyjechał do Europy Zachodniej, rozpoczął zabiegi dyplomatyczne na rzecz niepodległości Polski. W 1917 r. powołał Komitet Narodowy Polski. Od stycznia do czerwca 1919 r. wraz z Ignacym Janem Paderewskim reprezentował Polskę na konferencji pokojowej w Wersalu. Położył olbrzymie zasługi w ostatecznym ukształtowaniu się zachodniej granicy Rzeczypospolitej. Domagał się przyznania Polsce całego Górnego Śląska, Wielkopolski, Pomorza Gdańskiego i części Prus Wschodnich.

Do kraju powrócił w maju 1920 r. W krytycznym dla państwa polskiego momencie wojny polsko-bolszewickiej wszedł w skład Rady Obrony Państwa, w której koncentrował swoją uwagę przede wszystkim na stanie armii oraz sprawie pokoju. Po konflikcie z Józefem Piłsudskim wycofał się z działalności w tym organie. W 1923 r. był krótko ministrem spraw zagranicznych w rządzie Wincentego Witosa. Po zamachu majowym Józefa Piłsudskiego w 1926 r. założył Obóz Wielkiej Polski. W 1928 r. rozwiązał Ligę Narodową i utworzył Stronnictwo Narodowe. Od tego czasu coraz bardziej krytycznie oceniał polski system parlamentarno-demokratyczny. Poparł tzw. „młodych” działaczy, głoszących radykalny program katolicko-narodowy. W 1935 r. przyczynił się do usunięcia z władz partii pokolenia tzw. „starych”.

Zmarł 2 stycznia 1939 r. w Drozdowie koło Łomży. Był najwybitniejszym ideologiem polskiego ruchu narodowego oraz zwolennikiem państwa zdominowanego przez obywateli narodowości polskiej.

Roman Dmowski i Ignacy Jan Paderewski składają podpisy pod traktatem wersalskim. 28 VI 1919 r.

Uroczystość wręczenia sztandaru oddziałom polskim na froncie zachodnim. Po środku Roman Dmowski z gen. Gouraud. VI 1918 r.

Komitet Narodowy Polski w Paryżu, siedzą od lewej: Maurycy Zamojski, Roman Dmowski, Erazm Piltz. 1918 r.

CZECHOSŁOWACKA

KRÓL. WĘGIER

KRÓLESTWO

**Współtwórca i przywódca ruchu ludowego,
trzykrotny premier,
w tym Rządu Obrony Narodowej w 1920 r.**

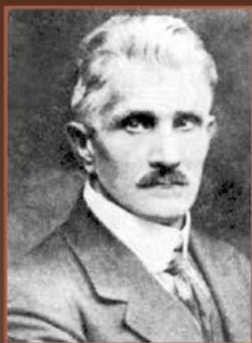

Orzeł na czapkę noszony
w Drużynach
Bartoszewych

A black and white photograph capturing a traditional Japanese performance, likely a Noh or Kyogen dance, in an outdoor setting. A group of performers, dressed in traditional kimonos and hakama, are arranged in a line. The central figure, wearing a dark kimono and a tall, distinctive hat, is in a dynamic, forward-leaning pose, possibly holding a long pole or a fan. The other performers, in light-colored kimonos, are also holding long poles and appear to be in a synchronized movement. The background is a dense line of trees, and the ground is covered in tall grass or reeds. The overall scene conveys a sense of traditional art and cultural heritage.

Ćwiczenie Drużyn Bartoszewych

IGNACY DASZYŃSKI (1866 – 1936)

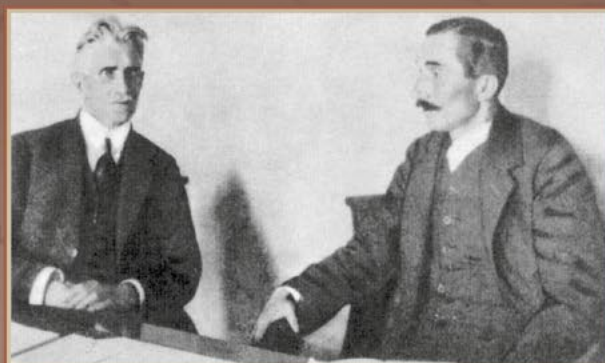
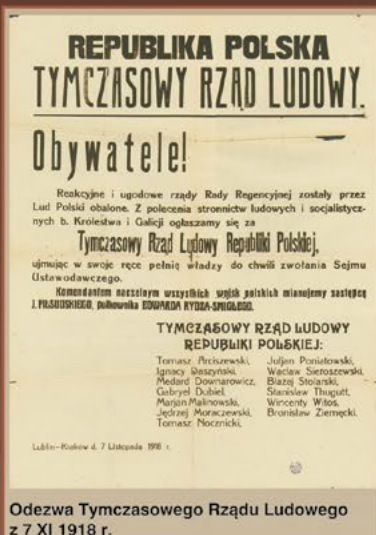
Współtwórca i przywódca ruchu socjalistycznego
Premier Tymczasowego Rządu Ludowego
Marszałek Sejmu

Urodził się 26 października 1866 r. w Zbarażu. Studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim i w Zurychu w Szwajcarii. Od lat osiemdziesiątych XIX w. działał w organizacjach socjalistycznych. W 1892 r. był współzałożycielem i przywódcą Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej przemianowanej w 1897 r. na Polską Partię Socjalno-Demokratyczną Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Od 1894 redagował organ tej partii „Naprzód”. W latach 1897–1918 był posłem w parlamencie austriackim w Wiedniu, gdzie pełnił funkcję szefa klubu socjalistycznego. W latach 1905–1907 kierował udaną akcją przeprowadzenia wyborów powszechnych do parlamentu. Od 1908 r. popierał ruch strzelecki w Galicji. Od 1912 r. działał w Tymczasowej Komisji Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych.

W 1914 r. był zwolennikiem koncepcji powstańczej Józefa Piłsudskiego. W marcu 1918 r. po tzw. „pokoju brzeskim” odrzucił ostatecznie koncepcję rozszerzenia monarchii austro-węgierskiej o trzeci człon – Polskę. Od października 1918 r. był członkiem Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Galicji. 7 listopada został premierem Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie – pierwszego rządu odradzającego się państwa polskiego. Odezwą proklamującą utworzenie rządu wzywała do budowy „Ludowej Rzeczypospolitej Polskiej” opartej na radykalnych reformach społecznych: 8 godzinnym dniu pracy, zniesieniu wielkiej i średniej własności ziemskiej, upaństwowieniu głównych gałęzi przemysłu oraz powszechnym obowiązkowym i świeckim nauczaniu.

W 1919 r. Ignacy Daszyński został członkiem Rady Naczelnej Polskiej Partii Socjalistycznej. W latach 1921–1928 i 1931–1934 pełnił funkcję jej przewodniczącego. Podczas wojny polsko-bolszewickiej wszedł w skład Rządu Obrony Narodowej jako wicepremier. W 1922 r. kandydował z ramienia PPS w wyborach na prezydenta Rzeczypospolitej. W latach 1923–1933 był założycielem, a następnie przewodniczącym Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego. W okresie 1919–1930 był kilkakrotnie wybierany do Sejmu Rzeczypospolitej. W latach 1922–1928 pełnił funkcję wicemarszałka, a w okresie 1928–1930 marszałka Sejmu. W 1926 r. poparł zamach majowy, stopniowo jednak zaostrzał swoją krytykę sanacji. Z powodu choroby w 1930 r. wycofał się z życia politycznego.

Zmarł 31 października 1936 r. w Bystrej Śląskiej.

Ignacy Daszyński (z lewej) w rozmowie z Wincentym Witosem.

Członkowie klubu polskich postów socjaldemokratycznych w Radzie Państwa w Wiedniu 1911 r. (Ignacy Daszyński trzeci z prawej).

IGNACY JAN PADEREWSKI (1860 – 1941)

**Wybitny pianista i kompozytor
Działacz niepodległościowy
Delegat na konferencję pokojową w Wersalu**

Urodził się 6 listopada 1860 r. w Kuryłówce na Podolu. Studia pianistyczne ukończył w 1878 r. w Instytucie Muzycznym w Warszawie. W tym samym roku został profesorem tej uczelni. Od 1881 r. studiował muzykę w Berlinie i Wiedniu, gdzie debiutował jako pianista w 1887 r. W 1913 osiedlił się w USA. Był gorącym i ofiarnym patriotą, m.in. ufundował Pomnik Grunwaldzki w Krakowie, odsłonięty w 1910 r.

W okresie I wojny światowej położył duże zasługi dla sprawy polskiej zarówno przez wzbudzenie zainteresowania problemem polskim m.in. prezydenta Stanów Zjednoczonych W. Wilsona, jak i szeroką akcją prowadzoną wśród Polonii amerykańskiej, mającą na celu pozyskanie ochotników do Wojska Polskiego. W memoriale przekazanym prezydentowi USA 11 stycznia 1917 r. I. J. Paderewski opowiedział się za niepodległym państwem w postaci Stanów Zjednoczonych Polski, składających się z: Królestwa Polskiego, Litwy, Polesia, Wschodniej Galicji, Podola wraz z Wołyniem oraz Prus Wschodnich i Gdańska. Była to propozycja odbudowy Rzeczypospolitej w przedrozbiorowych, historycznych granicach. W latach 1917–1919 był członkiem Komitetu Narodowego w Paryżu. Po zakończeniu I wojny światowej, razem z Henrykiem Sienkiewiczem założył Komitet Pomocy Ofiarom Wojny.

Przyjazd Paderewskiego do Poznania stał się sygnałem do wybuchu 27 grudnia 1918 r. Powstania Wielkopolskiego. W 1919 r. Paderewski został premierem i ministrem spraw zagranicznych. Jako delegat Rzeczypospolitej Polskiej wyjechał na konferencję pokojową w Paryżu, gdzie razem z Romanem Dmowskim podpisał traktat wersalski. W dramatycznych dniach zagrożenia niepodległości i suwerenności Polski przez ofensywę Armii Czerwonej, 16 lipca 1920 r. Paderewski wyraził gotowość oddania się do dyspozycji rządu. Ofertę przyjęto. Premier Grabski mianował go delegatem rządu polskiego przy Konferencji Ambasadorów. Oprotestował, ale musiał przyjąć dyktat Ententy wobec Polski na konferencji w Spa.

Angażował się w zabezpieczenie polskich interesów w porcie Wolnego Miasta Gdańska. Jako zdeklarowany przeciwnik polityki zagranicznej Piłsudskiego, nie widział możliwości dalszego działania w służbie rządu polskiego. 3 stycznia 1921 r. zrezygnował z funkcji delegata przy Radzie Ambasadorów. Nie dał się już skłonić także do pełnienia stanowiska delegata Polski do Ligi Narodów. W 1922r. wyjechał z kraju i poświęcił się głównie działalności artystycznej i dydaktycznej. W 1936 r. wspólnie z gen. Władysławem Sikorskim został inicjatorem utworzenia w Szwajcarii tzw. Frontu Morges.

Ignacy Jan Paderewski zmarł 29 czerwca 1941 r. Pochowano go z honorami wojskowymi na amerykańskim cmentarzu Arlington. Spoczywał tam do 1992 roku, tj. do czasu sprowadzenia jego prochów do kraju. Umieszczone zostały one w archikatedrze św. Jana w Warszawie.

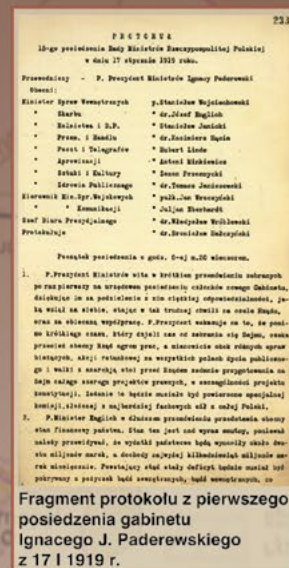
Wjazd Ignacego Jana Paderewskiego do Poznania.
26 XII 1918 r.

Ignacy Jan Paderewski w otoczeniu żołnierzy I Kompanii Kadrowej przed Belwederem.
Warszawa 12 VIII 1919 r.

Naczelnik Państwa Józef Piłsudski, premier Ignacy Jan Paderewski, minister Stanisław Wojciechowski, przed katedrą św. Jana w Warszawie. Po nabożeństwie z okazji inauguracji obrad Sejmu Ustawodawczego.
Warszawa, 9 II 1919 r.

Fragment protokołu z pierwszego posiedzenia gabinetu Ignacego J. Paderewskiego z 17 I 1919 r.

WOJCIECH KORFANTY (1873 – 1939)

**Komisarz Naczelnej Rady Ludowej w Powstaniu Wielkopolskim,
Komisarz plebiscytowy
i przywódca III Powstania Śląskiego**

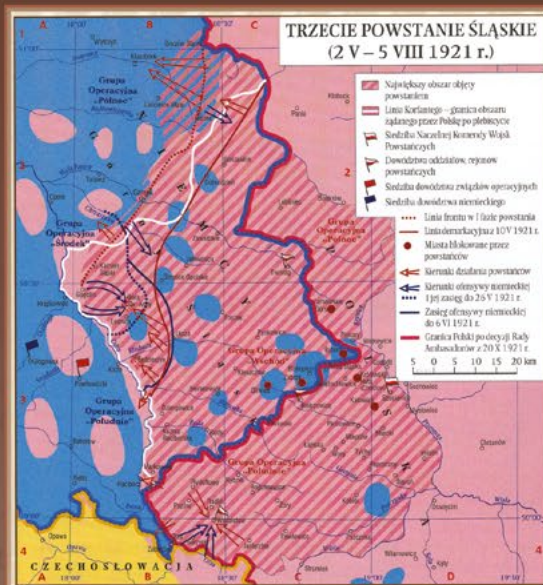
Medalik plebiscytowy
z napisem:
„Śląsk nasz. Tak nam
dopomóż Bóg.
1921”.

Urodził się 20 kwietnia 1873 r. w osadzie Sadowa, obecnie Siemianowice Śląskie. Od 1898 r. był członkiem Związku Młodzieży Polskiej „Zet”, a w latach 1901–1907 – Ligi Narodowej. Następnie związał się z ruchem chrześcijańsko-narodowym. Jako redaktor naczelny pisma „Górnoślązak” przeciwstawił się dominacji politycznej niemieckiej partii katolickiej Centrum na Górnym Śląsku, propagował hasła narodowo-demokratyczne oraz reformy społeczne, m.in. ośmiogodzinny dzień pracy, ustawodawstwo socjalne. Przed I wojną światową był posłem do parlamentu niemieckiego i sejmu pruskiego.

W latach 1918–1919 był członkiem Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, współorganizował siły zbrojne w Powstaniu Wielkopolskim. Od lutego 1920 r. piastował stanowisko Komisarza Polskiego Komisariatu Plebiscytowego w Bytomiu. Podczas II Powstania Śląskiego był jednym z jego przywódców, natomiast w III Powstaniu stanął na jego czele jako dyktator. Powstanie to traktował jako demonstrację zbrojną, mającą na celu wymuszenie korzystnego dla Polski podziału Górnego Śląska.

Po odzyskaniu niepodległości związał się z Polskim Stronnictwem Chrześcijańskiej Demokracji. Wydawał w Katowicach m.in. gazetę „Polonia”, był posłem do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Sejmu Śląskiego w Katowicach. Od 27 października do 14 grudnia 1923 r. pełnił funkcję wicepremiera w rządzie Chjeno-Piasta. Wykluczony z PSChD stanął na czele secesyjnego PSChD Górnego Śląska (1928–1930) i nie zdecydował na formalne przystąpienie do Centrolewu. Mimo to, jako zdecydowany przeciwnik J. Piłsudskiego i rządów sanacyjnych, w 1930 r. został uwięziony w twierdzy brzeskiej. W czasie pobytu w więzieniu wybrany został w listopadzie 1930 r. do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Wypuszczony z więzienia w połowie grudnia 1930 r. został prezesem PSChD. Zwalczany systematycznie przez sanację, widząc w nim jednego z najgroźniejszych przeciwników oraz domagającą się postawienia go przed sądem za przypisywane mu nadużycia finansowe i podatkowe, wyemigrował w kwietniu 1935 r. do Czechosłowacji, a następnie do Francji. Tam m.in. współuczestniczył wraz z I. J. Paderewskim i J. Hallerem w tworzeniu i działaniach tzw. Frontu Morges. W obliczu nadciągającej wojny wrócił potajemnie do kraju w kwietniu 1939 r. Nazajutrz po przyjeździe został aresztowany i osadzony w więzieniu. Z powodu ciężkiej choroby został zwolniony w lipcu 1939 r.

Zmarł 17 sierpnia 1939 r.

Banknot tymczasowy o nominale 25 fenigów wydany 29 VII 1921 r. przez gminę Bielszowice. Pełnił rolę plakatu propagandowego w okresie plebiscytu. Na awersie Wojciech Korfanty pokazuje na mapie projekt polsko-niemieckiej granicy na Śląsku.

Powstańcy śląscy przy ciężkim karabinie maszynowym Maksim wz. 1908 .r

JÓZEF HALLER (1875 – 1960)

**Generał broni
Dowódca II Korpusu i Armii Polskiej we Francji
Generalny Inspektor Armii Ochotniczej**

Odnaka oddziałów
„Błękitnej Armii”
we Francji

Urodził się 13 sierpnia 1875 r. w Jurczycach w powiecie Podgórze Małopolskie. Wychowany został w tradycji walk niepodległościowych. Uczęszczał do szkół z niemieckim językiem wykładowym, pragnął bowiem poświęcić się rzemiosłu wojennemu. Wstąpił do armii austro-węgierskiej i równocześnie rozpoczął studia w Wojskowej Akademii Technicznej w Wiedniu. Swą wiedzę wojskową uzupełniał na wyższych kursach artyleryjskich, wojskowo-taktycznych i gazowych. 18 sierpnia 1895 r. otrzymał stopień podporucznika. W armii cesarsko-królewskiej służył do 1 grudnia 1911 r. W randze kapitana przeszedł na własne żądanie w stan spoczynku, poświęcając się rolnictwu i pracom społecznym. Jednocześnie studiował ekonomię społeczną na Uniwersytecie Lwowskim. W tym czasie związał się ze Stronnictwem Demokratyczno-Narodowym. Angażował się w tworzenie przez to ugrupowanie organizacji zbrojnych (Drużyn Sokolich). Dużo uwagi poświęcał także ruchowi skautowemu.

Od wybuchu I wojny światowej służył w Legionach Polskich, był współorganizatorem Legionu Wschodniego. W skutek reakcji działaczy obozu narodowego Legion uległ rozbiciu, a Haller z 800 ochotnikami pozostał w jego szeregach. Zapoczątkowało to formowanie 3 pułku piechoty legionowej, który razem z innymi oddziałami utworzył II Brygadę Legionów. 30 września 1914 r. oddziały II Brygady zostały skierowane do północno-wschodnich Węgier. 14 lipca 1916 r. w Czeremoszynie nad Stochodem J. Haller został mianowany brygadierem i przejął po płk. Ferdynandzie Kutnerze obowiązki komendanta II Brygady. Powszechna wśród żołnierzy brygady koncepcja wytrwania z bronią w rękę została wystawiona na ciężką próbę podczas tzw. kryzysu przysięgowego w lipcu 1917 r. Wydarzenie to doprowadziło ostatecznie do rozwiązania I i III Brygady Legionów Polskich. Pozostała jedynie II Brygada (Karpacka), która w nocy z 15 na 16 lutego 1918 r. przeszła pod Rarańczą front rosyjsko-austriacki, protestując przeciw decyzjom niekorzystnego dla przyszłego państwa polskiego traktatu brzeskiego. 26 marca Józef Haller pod pseudonimem J. Mazowiecki został dowódcą II Korpusu Polskiego. Po jego rozbiciu pod Kaniowem przedostał się do Kijowa i Moskwy, gdzie stanął na czele Polskiej Komisji Wojskowej. Następnie udał się do Francji, gdzie z ramienia Komitetu Narodowego Polskiego został wyznaczony do organizowania Armii Polskiej tzw. „Błękitnej”, obejmując jej dowództwo 4 października 1918 r. 21 kwietnia 1919 r. wraz z pierwszymi transportami „Błękitnej Armii” przybył do kraju i został mianowany dowódcą Frontu Galicyjskiego, a następnie dowódcą Frontu Południowo-Zachodniego. Dowodził także Frontem Pomorskim, wykonując zadanie przejęcia części Pomorza przyznanego Polsce traktatem wersalskim. Kulminacyjnym punktem tych wydarzeń był akt „zaślubin Polski z Bałtykiem”. W lipcu 1920 r. został mianowany Generalnym Inspektorem Armii Ochotniczej i członkiem Rady Obrony Państwa. Podczas Bitwy Warszawskiej dowodził Frontem Północno-Wschodnim, później Północnym. W październiku 1920 r. został wyznaczony na stanowisko przewodniczącego Najwyższej Wojskowej Komisji Opiniującej i członka Rady Wojennej.

W Wojsku Polskim pełnił także obowiązki Generalnego Inspektora Artylerii. W latach 1922–1926 brał czynny udział w życiu politycznym, 31 lipca 1926 r. został przeniesiony w stan spoczynku. Był przeciwnikiem rządów J. Piłsudskiego oraz jednym z najaktywniejszych opozycyjnych działaczy politycznych.

Zmarł 4 czerwca 1960 r. w Londynie. 23 kwietnia 1993 r. szczątki gen. Józefa Hallera zostały przywiezione do Polski. 15 maja złożono je w sarkofagu w kościele garnizonowym św. Agnieszki w Krakowie.

Generał Józef Haller otrzymuje nominację na Naczelnego Wodza Wojska Polskiego we Francji. Paryż, 4 X 1918 r.

Gen. Józef Haller przyjmuje podziękowania od Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego za zorganizowanie i przeprowadzenie z Francji do Polski „Błękitnej Armii” przed Dworcem Wiedeńskim w Warszawie. 29 IV 1919 r.

Symboliczne zaślubiny Polski z Bałtykiem, 10 II 1920 r.
mal. Wojciech Kossak

Plakat wzywający Polaków do wstępowania w szeregi Armii Ochotniczej. VIII 1920 r.

KAZIMIERZ SOSNKOWSKI (1885 – 1969)

**Generał broni
Działacz niepodległościowy, legionista,
podczas wojny 1920 r. dowódca Armii Rezerwowej**

Urodził się 19 listopada 1885 r. w Warszawie. Maturę uzyskał w gimnazjum klasycznym w Petersburgu, a następnie zdał egzaminy na Politechnikę Warszawską. Od 1905 r. należał do Polskiej Partii Socjalistycznej, a od 1906 r. do Organizacji Bojowej tej partii, m.in. jako komendant okręgu warszawskiego i radomskiego. W tym samym roku na VIII Zjeździe PPS poparł J. Piłsudskiego, a następnie po poznaniu jego planów w zakresie odzyskania przez Polskę niepodległości stał się jednym z jego najbardziej zaufanych współpracowników. W 1907 r. zaczął studia na Politechnice Lwowskiej i jednocześnie prowadził działalność niepodległościową. W 1908 r. utworzył Związek Walki Czynnej, który stał się zaczątkiem Związku Strzeleckiego i Strzelca.

Po wybuchu I wojny światowej, 6 stycznia 1914 r. wraz z J. Piłsudskim odprawiał Pierwszą Kompanię Kadrową przekraczającą granice Królestwa Polskiego. Współsygnował rozkaz Piłsudskiego z dnia 22 sierpnia 1914 r. o utworzeniu Legionów Polskich. Najpierw jako szef sztabu 1 pułku piechoty, a następnie I Brygady Legionów brał udział w jej wszystkich bitwach. Po kryzysie przysięgowym w Legionach Polskich spędził 16 miesięcy w różnych niemieckich więzieniach. 10 listopada 1918 r. wrócił do Warszawy z J. Piłsudskim. 16 listopada K. Sosnkowski został awansowany do stopnia generała podporucznika i mianowany dowódcą Okręgu Generalnego Warszawa. Funkcję tę pełnił od listopada 1918 r. do marca 1919 r. W marcu 1919 r. został wiceministrem w Ministerstwie Spraw Wojskowych, odpowiadał za wyposażenie i organizację armii. W przeddzień polskiej ofensywy na Ukrainie został mianowany generałem porucznikiem. Wobec oznak załamывania się frontu północno-wschodniego i sukcesów bolszewików, 25 maja 1920 r. otrzymał rozkaz utworzenia Armii Rezerwowej, którą dowodził do 12 czerwca. 9 sierpnia został Ministrem Spraw Wojskowych w Rządzie Obrony Narodowej Wincentego Witosa, a także członkiem Rady Obrony Państwa. Na stanowisku ministra pozostał do października 1921 r.

W 1925 r. był przewodniczącym delegacji polskiej na międzynarodową konferencję rozbrojeniową w Genewie; później dowódcą Okręgu Korpusu w Poznaniu. W czasie przewrotu majowego w 1926 r. był pełen rozterek: z jednej strony wielki zwolennik J. Piłsudskiego, a z drugiej żołnierz wierny przysiędze. 13 maja 1926 r. usiłował popełnić samobójstwo; uratowano go dzięki trzem poważnym operacjom i ponad sześciomiesięcznemu pobytowi w szpitalu. Podczas wojny 1939 r. został dowódcą Frontu Południowego. Od listopada 1939 r. do czerwca 1940 r. był komendantem głównym Związku Walki Zbrojnej, następnie ministrem bez teki w rządzie emigracyjnym generała Władysława Sikorskiego, z której to funkcji ustąpił po podpisaniu umowy polsko-sowieckiej. Po śmierci gen. Sikorskiego, od 8 lipca 1943 r. do 30 września 1944 r. był Naczelnym Wodzem Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Po długotrwałej i ciężkiej chorobie zmarł 11 października 1969 r. w Arundel w Kanadzie i pochowany został w kościele św. Stanisława w Paryżu (zgodnie ze swoją wolą). W 1994 r. prochy Kazimierza Sosnkowskiego sprowadzono do kraju. Spoczywają one w podziemiach archikatedry św. Jana w Warszawie.

Orzełek
wz.1917 r.

Naramiennik
gen. ppor.
wz.1917 r.

Podpułkownik
Kazimierz Sosnkowski
jako szef Sztabu
I Brygady 1914 r.

Generał podporucznik
Kazimierz Sosnkowski
w 1919 r.
(wg pocztówki B. Wróblewskiego)

Kazimierz Sosnkowski
(pierwszy z lewej),
Józef Piłsudski
i hr. Harry Kessler
po zwolnieniu
z twierdzy
w Magdeburgu,
w drodze
do Warszawy.
Berlin, 9 XI 1918 r.

CZECHOSŁOWACKA

KRÓL. WĘGIER

KRÓLESTWO

JÓZEF DOWBÓR-MUŚNICKI (1867 – 1937)

Generał broni Dowódca I Korpusu Polskiego w Rosji i Powstania Wielkopolskiego

Urodził się 25 maja 1867 r. w majątku Garbów na Sandomierszczyźnie. Po ukończeniu gimnazjum w Radomiu wstąpił do I Korpusu Kadetów w Petersburgu. Naukę w korpusie ukończył w 1886 r. z drugą lokatą i uzyskał stopień podoficerski. Wybierając karierę wojskową wstąpił do Konstantynowskiej Szkoły Wojskowej w Petersburgu, następnie rozpoczął naukę w Akademii Sztabu Generalnego w Petersburgu. Podczas wojny rosyjsko-japońskiej został skierowany do służby frontowej w I Korpusie Syberyjskim. W czasie I wojny światowej J. Dowbór-Muśnicki pełnił obowiązki dowódcze od szczebla pułku, aż do korpusu włącznie. Wyróżniał się w licznych bitwach, za co był wielokrotnie wyróżniany. W sierpniu 1915 r. został awansowany do stopnia generała majora. Służbę w armii carskiej zakończył na stanowisku dowódcy XXXVIII korpusu.

23 sierpnia 1917 r. objął stanowisko dowódcy I Korpusu Polskiego. 11 stycznia 1918 r. starając się bronić niezależności Korpusu, rozpoczął walkę zbrojną z bolszewikami. W marcu 1918 r. uznał zwierzchność Rady Regencyjnej. W maju tego roku I Korpus został otoczony w rejonie Bobrujska. W tej sytuacji J. Dowbór-Muśnicki zdecydował się na podpisanie kapitulacji i demobilizację Korpusu przez Niemców. 22 maja 1918 r. w Bobrujsku odbyła się ostatnia zbiórka.

Po demobilizacji gen. J. Dowbór-Muśnicki powrócił do kraju i zamieszkał w Staszowie.

6 stycznia 1919 r. został desygnowany przez Naczelnika J. Piłsudskiego na dowódcę Powstania Wielkopolskiego. 16 I 1919 r. stanął na czele Dowództwa Głównego Sił Zbrojnych byłego zaboru pruskiego. 19 marca tego roku otrzymał stopień generała broni. Zorganizował Armię Wielkopolską, która wyzwoliła Wielkopolskę, a później walczyła na froncie wschodnim.

W kwietniu 1920 r. zaproponowano mu objęcie stanowiska dowódcy 1 Armii na froncie przeciwbolszewickim, a w sierpniu tego roku dowódcy Frontu Południowego. Niestety, żadnej z tych propozycji nie przyjął i podał się do dymisji. 6 października 1920 r. został przeniesiony do rezerwy, a 14 listopada tego roku w stan spoczynku. Od tego czasu mieszkał w Batorowie pod Poznaniem, gdzie zajmował się gospodarstwem rolnym. Tam też zmarł 26 października 1937 r. Pochowany został na cmentarzu parafialnym w Lusowie.

Powstancy wielkopolscy przed „Bazarem” w Poznaniu.
mal. L. Wróblewski

Sztandar 11 pułku Strzelców Wielkopolskich.

Dowództwo I Korpusu Polskiego w Bobrujsku.
Siedzą od lewej:
gen. Zygmunt Łempicki,
gen. Józef Dowbór-Muśnicki,
gen. Aleksander Karnicki

Wręczenie sztandaru przez gen. J. Dowbór-Muśnickiego jednemu z pułków Strzelców Wielkopolskich.

Przegląd oddziałów przez gen. Józefa Dowbór-Muśnickiego na dworcu w Wągrowcu.

TADEUSZ JORDAN ROZWADOWSKI (1866 – 1928) Generał broni Dwukrotnie szef Sztabu Generalnego Dowódca Armii „Wschód”

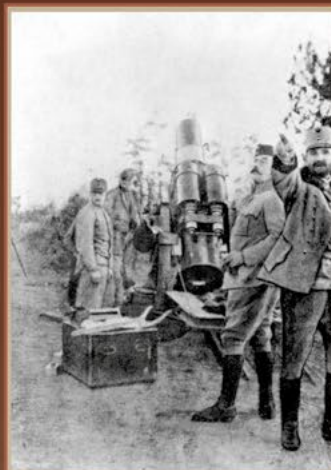
Urodził się 19 maja 1866 r. w Babinie w powiecie kałuskim. Po ukończeniu prywatnego gimnazjum we Lwowie, w 1880 r. wstąpił do szkoły wojskowej w Hranicach na Morawach. W roku 1883 r. rozpoczął studia w Wojskowej Akademii Technicznej w Wiedniu, po ukończeniu, której uzyskał nominację na podporucznika artylerii. 1 sierpnia 1914 r. rozpoczął działania wojenne przeciwko Rosji, stojąc na czele brygady będącej w składzie 12 dywizji piechoty. 25 maja 1915 r. został mianowany dowódcą 43 dywizji piechoty, a następnie dowódcą artylerii I armii. 1 listopada 1915 r. awansował na stopień generała dywizji.

Do 1918 r. służył w armii austriackiej. Po aresztowaniu J. Piłsudskiego przez Niemców 22 lipca 1917 r., jego przeciwnicy upatrywali w osobie T. Rozwadowskiego dowódcę armii polskiej zorganizowanej u boku państw centralnych.

W 1918 r. został powołany przez Radę Regencyjną na szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. 5 listopada 1918 r. przybył do Lublina w celu organizowania oddziałów wojskowych, które chciał podporządkować Radzie Regencyjnej i wysłać na odsiecz Lwowa. Napotkał jednak na sprzeciw płk. Edwarda Śmigłego-Rydza, Komendanta Głównego Polskiej Organizacji Wojskowej, nie uznającego Rady Regencyjnej. Następnego dnia wyjechał do Krakowa, gdzie udzielał rad gen. Bolesławowi Roi w sprawie pomocy dla walczącego z Ukraińcami Lwowa. Po powrocie J. Piłsudskiego z Magdeburga oddał się do jego dyspozycji. Został mianowany dowódcą Armii „Wschód” na froncie małopolskim, organizował obronę Lwowa w lutym i marcu 1919 r. Na początku lipca 1920 został przydzielony do polskiej delegacji na rokowania w Spa w Belgii jako ekspert wojskowy. Od 22 lipca 1920 r. do 2 kwietnia 1922 r. ponownie pełnił funkcję szefa Sztabu Generalnego, a jednocześnie uczestniczył w obradach Rady Obrony Państwa, składał jej dzienne raporty z sytuacji na froncie. Jedną z pierwszych akcji gen. T. Rozwadowskiego było wystąpienie do dowództwa sowieckiego propozycji zawieszenia broni, co było zgodne z postanowieniami podpisanymi w Spa.

W latach 1921–1926 pełnił funkcję Generalnego Inspektora Kawalerii WP. Podczas przewrotu majowego 1926 r. był dowódcą wojsk rządowych wiernych prezydentowi Stanisławowi Wojciechowskiemu. Był przeciwnikiem politycznym J. Piłsudskiego. Po zakończeniu walk został aresztowany i umieszczony w więzieniu na Antokolu w Wilnie. 5 II 1927 r. został przeniesiony w stan spoczynku.

Generał Tadeusz Jordan Rozwadowski zmarł 18 października 1928 r. w lecznicy św. Józefa przy ul. Hożej w Warszawie. Spoczywa na cmentarzu Obrońców Lwowa.

Przy „Grubej Bercie” (moździerz 305 mm), gen. T. Rozwadowski pierwszy od prawej Ofensywa w Galicji, 1915 r.

Generał porucznik Tadeusz Rozwadowski. Paryż, 15 VI 1919 r.

Plakat patriotyczny wzywający do walki z Armią Czerwoną. Lwów 1920 r.

Przemówienie gen. T. Rozwadowskiego podczas uroczystości odznaczenia obrońców Lwowa. Lwów. 1921 r.

WŁADYSŁAW SIKORSKI (1881 – 1943)

**Generał broni
Działacz niepodległościowy, Premier rządu na obczyźnie,
Naczelnny Wódz Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie**

Urodził się 20 maja 1881 r. w Tuszowie Narodowym pod Mielcem. W 1908 r. ukończył studia na Politechnice Lwowskiej. Rozpoczął

tam działalność polityczną w organizacji „Zet”, związanej z Ligą Narodową. Szybko jednak zmienił orientację i związał się z postępowymi niepodległościowcami. W latach 1904–1905 odbył służbę wojskową w armii austro-węgierskiej i otrzymał stopień podporucznika rezerwy piechoty. Po kolejnych kursach awansował w 1913 r. do stopnia porucznika. Prowadził aktywną działalność polityczną i społeczną. Był zwolennikiem tworzenia w Galicji polskich organizacji paramilitarnych – zaczątków przyszłej kadry armii narodowej. Aktywnie uczestniczył w pracach Związku Walki Czynnej. Związał się z Polskim Stronnictwem Postępowym. Po utworzeniu w 1910 r. Związku Strzeleckiego był jego aktywnym członkiem. Uczestniczył w tworzeniu Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych, piastując w niej funkcję komisarza Wydziału Wojskowego.

Po wybuchu I wojny światowej został wcielony do armii austriackiej, został jednak wyreklamowany. Zaangażował się w tworzenie polskich formacji wojskowych. Był jednym z inicjatorów utworzenia Legionów Polskich. W Naczelnym Komitecie Narodowym od chwili jego powstania kierował Departamentem Wojskowym. 27 września 1914 r. otrzymał stopień podpułkownika Legionów. Kierując Departamentem Wojskowym dążył do rozwoju Legionów, zarówno pod względem ilościowym, jak i materiałowym. Stał na stanowisku, że mają one stanowić kadre przyszłego Wojska Polskiego. W sierpniu 1915 r. drogi polityczny gen. Wł. Sikorskiego i J. Piłsudskiego rozeszły się na zawsze. Zadecydowała o tym odmienność poglądów. Władysław Sikorski opowiadał się zdecydowanie za orientacją proaustriacką, dążąc do prowadzenia intensywnego werbunku do Legionów na obszarze Królestwa Polskiego. J. Piłsudski w tym czasie zmieniał orientację polityczną. Stawiał na większą swobodę polityczną i samodzielność narodową. W lutym 1918 r. doszło do podpisania przez państwa centralne pokoju brzeskiego i likwidacji resztek Polskiego Korpusu Posiłkowego. Wł. Sikorski poparł przebiecie się II Brygady Legionów na rosyjską stronę frontu pod Rarańczą, za co został przez Austriaków internowany. Po rozpadzie monarchii austro-węgierskiej, z nominacji Rady Stanu został 30 października 1918 r. szefem sztabu wojsk polskich w Galicji. Rozpoczęcie walk zbrojnych przez Ukraińców w Galicji Wschodniej zastało go w Przemyślu, gdzie zajął się organizacją odsieczy dla Lwowa. W sierpniu 1919 r. Sikorski objął dowództwo 9 dywizji piechoty walczącej na Polesiu. W ramach nowej organizacji Wojska Polskiego, przeprowadzonej przed Bitwą Warszawską, gen. Wł. Sikorski objął dowództwo nad formowaną 5 armią. W końcowej fazie wojny polsko-rosyjskiej gen. Sikorski dowodził 3 armią.

28 lutego 1921 r. Wł. Sikorski awansował na stopień generała porucznika, a 1 kwietnia objął stanowisko szefa Sztabu Generalnego. Był zwolennikiem oparcia siły obronnej państwa na ścisłym sojuszu z Francją. W grudniu 1922 r. po zabójstwie prezydenta Gabriela Narutowicza, otrzymał nominację na premiera. Za jego rządów mocarstwa ostatecznie uznały polskie granice wschodnie. Jego rząd upadł pod koniec maja 1923 r. Jesienią 1923 r. objął stanowisko generalnego inspektora piechoty, by w lutym 1924 r. zostać ministrem spraw wojskowych. Na nowym stanowisku podjął się zadania opracowania organizacji naczelnich władz wojskowych. Doprowadził tym do ostrego zatargu z Marszałkiem Józefem Piłsudskim. W czasie zamachu majowego w 1926 r. zachował neutralność. 19 marca 1928 r. gen. Sikorski został zdymisjonowany. Do roku 1939 r. pozostawał bez przydziału w dyspozycji Ministra Spraw Wojskowych. Po zajęciu Polski przez wojska niemieckie w 1939 r. przedostał się do Francji. 30 września został wyznaczony premierem rządu polskiego, a 7 października także Naczelnym Wodzem i Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych. Po klęsce Francji, 5 sierpnia 1940 podpisał umowę w sprawie odbudowy polskiej armii i rządu polskiego na obczyźnie z rządem Wielkiej Brytanii. 24 grudnia 1940 r. Prezydent RP Władysław Raczkiewicz mianował Sikorskiego generałem broni. 30 lipca 1941 r. gen. Sikorski podpisał układ polsko-sowiecki, na mocy którego Rosjanie zgodzili się na utworzenie na ich terytorium armii polskiej. W kwietniu 1943 r., po odkryciu grobów katyńskich generał Władysław Sikorski wystąpił z apelem do organizacji międzynarodowych o przeprowadzenie dochodzenia. Władze sowieckie obłudnie przypisując tę zbrodnię Niemcom zerwały wówczas stosunki dyplomatyczne z rządem polskim.

4 lipca 1943 r. w drodze powrotnej z Bliskiego Wschodu do Londynu w pobliżu Gibraltaru w niewyjaśnionych okolicznościach, w katastrofie lotniczej zginął gen. Władysław Sikorski i towarzyszące mu osoby.

Podpułkownik Władysław Sikorski (stoi piąty od lewej)
– szef Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu
Narodowego.
Sławków 1915 r.

Afisz rekrutacyjny do Legionów Polskich. I 1915 r.

Od lewej: Stanisław Kot, Wacław Tokarz
i ppłk Władysław Sikorski w Departamencie Wojskowym
Naczelnego Komitetu Narodowego.
Sławków 1915 r.